

Recenzie

DONČEVOVÁ, Silvia: Rodová politika: možnosti implementácie vo verejnej správe

Trnava: Fakulta sociálnych vied, FSV UCM, 2013, 136 s. ISBN 978-80-8105-487-7

Pred nedávnom, túlajúc sa po nekonečnej a niekedy nekorektnej internetovej sieti som narazil na informáciu, ktorá mala asi (parafrázujúc) nasledujúci obsah: „...vláda Nepálu začne – na základe rozhodnutia Najvyššieho súdu Nepálu z roku 2007 – vydávať identifikačné preukazy, kde sa budú môcť prihlásiť tí občania, ktorí nechcú byť označení ako „muž“, alebo „žena“, ku kategórii „tretie pohlavie“...“ A v rámci témy na ďalší odkaz: „...Nemecko sa stane prvou európskou krajinou, ktorá umožní uznanie tretieho pohlavia... občania, ktorí sa necítia byť ani mužom, ani ženou, budú môcť v úradných dokumentoch uvádzať „pohlavie neurčité“...“

Tieto informácie ma inšpirovali znovu sa vrátiť k textu a filozofii skrípt Silvie Dončovej *Rodová politika: možnosti implementácie vo verejnej správe*. Jednak je dobre, že vznikol učebný text, ktorý je napísaný sviežim a z pohľadu pedagogicko-didaktického moderným spôsobom, ale najmä preto, že rodová téma v prieniku s verejnou správou a politikou sa všeobecne stáva stále viac a viac aktuálnou. Inak povedané, študenti sa majú pri ich čítaní na čo tešiť. Nie sú to klasické skriptá, ktoré sú obyčajne suché a nezábavné, ale ide o ponúknutie plastického materiálu, ktorý obsahuje základné pojmy a tiež hlavné oblasti implementácie nástrojov rodovej politiky vo verejnej správe. Autorka, zjavne sa orientujúc v téme, v úvodnej časti svojich skrípt korektne osvetľuje to, čo sa stalo dnes nielen moderným (z pohľadu mainstreamu) pojmom – teda **gender/rod** – v kontexte politiky a konania verejnej správy. Autorkin prístup samozrejme vychádza z faktu, že ľudstvo (aspoň jeho progresívna časť) sa dostali na určitú civilizačnú úroveň, ktorá umožňuje (aj keď niekedy problematcky) jedincom viac či menej netradične rozvíjať svoju rodovú identitu. Skriptá S. Dončovej, okrem edukačného prínosu, nenápadne otvárajú aj tému – a snáď si to študenti, ale aj kolegovia pedagógovia všimnú – rodových stereotypov vo väzbe na osobný život, osobnú slobodu a slobodné prežívanie vlastnej identity. O život bez zbytočných prekážok. Pretože, ako akcentuje autorka: „...prekážky, determinované rodom, nie sú nevyhnutné...“ (s. 6).

Rodové stereotypy sa vyskytujú o. i. aj v jazykovom prejave, keď sa ľudia delia na svojich a cudzích (*efektívna funkcia*), či v rámci sociálnej funkcie na

našu skupinu a ľudí mimo našu skupinu, čo v konečnom dôsledku vedie k sociálnej kategorizácii a vytváraniu štruktúr, kde hľadajú sklamaní ľudia svoje útočisko. Rodové stereotypy sú vlastne kultúrne a sociálne limity verejnej mienky o kvalite, atribútoch a normách správania sa oboch pohlaví, čo vplyva na formovanie očakávaní predstaviteľov jedného alebo druhého (a možno aj tretieho) pohlavia. Napokon, J. Rawls, ktorý svojim konceptom férovosti, spravodlivosti a dobra zamiešal politologické karty, formuluje otázku: „...ako môže niekto ignorovať...nerovnosti medzi mužmi a ženami, ktoré vyvstávajú v dôsledku chýbajúcich ustanovení pre dobro týkajúce sa bremena naviac, čo musia podstúpiť ženy pri rodení, výchove a vzdelávaní detí, aby sa zaistila ich férová rovnosť príležitostí?...“ V texte skript sa o tomto možno dozvedieť (s. 57).

Nezabúdajme na fakt, že verejná sféra predstavuje v rodovej problematike priestor, ktorý vyplňajú aktivity spojené s prácou, zamestnaním, spoločenským blahom: veda, politika, umenie a pod. Práca je neoddeliteľnou súčasťou aktívneho ľudského života, človek by bez nej nebol kompletnou bytosťou a spoločnosť by nemohla efektívne fungovať. Verejná sféra je spojená aj s verejnou správou. A tá, ako súčasť záujmu verejnej politiky je oblasťou, ktorá tieto kompetencie má. Kompetencie sú dobrým začiatkom, to ale nestačí. Musia byť spojené s vedomím poznania kontextov, ktoré sú v prípade rodovej problematiky presvedčivé a zaväzujúce. No a pochopenie kontextov nie je možné bez štúdia rodovej problematiky.

Prílohy k textu sú osviežujúce a rozhodne pomôžu študentom orientovať sa nielen v problematike v podmienkach Slovenska a slovenskej reality, či parametrov Európskej únie. Pritom je problematika rodovej rovnosti viac menej riešená aj v iných krajinách. Tak napríklad v postsovietskom Kazachstane je v platnosti dokument *Stratégia rodovej rovnosti na roky 2006 – 2016*, ktorá bola prijatá 29. novembra 2005. Samotná *Stratégia...* je rozhodujúcim dokumentom na realizáciu politiky rodovej rovnosti v krajine, ktorá sa vysporiada s nedávnou históriou, kde je moslimský základ a špecifický kultúrno-historický predpoklad (nomádsky pôvod; žije tu cca 130 etnosov na veľkej ploche – 2,5 človeka na km² a zväčša v rurálnych podmienkach). Podľa oficiálnych údajov však k 1. januáru 2013 celkovo v kazašskej štátnej a verejnej správe pracovalo 55,7% žien, ale v ústredných orgánoch to bolo len 25,7% a vo vedúcich funkciách všeobecne bolo 38,6%.

Chlapsky treba priznať, že rodová problematika a jej konotácie sú na Slovensku stále okrajovou záležitosťou, pritom vo svete je rodová politika riadne uznanou oblasťou verejnej politiky. Tieto skriptá a zaradenie problematiky do učebných osnov FSV UCM v Trnave majú ambíciu tento stav zmeniť. A to je dobre. Dôsledky rodových nerovností a rodových stereotypov pre kvalitu života oboch pohlaví sú dávno známe, ale odporúčania na zlepšenie

stavu sú u nás zatiaľ iba v teoretickej, občas, v lepšom prípade, v legislatívnej rovine, takže generovaná iniciatívna funkcia textu (mimo informačno-edukačného) je hmatateľná.

Tu sa otvára priestor na skúmanie sociokultúrneho správania politických aktérov v procesoch v rámci verejnej politiky. Aký jazyk používajú, ako prijímajú argumenty, či aká je miera politickej skepsy jedného pohlavia voči druhému a možno aj k „neurčitému“.

Práca, aj keď ide o skriptá, pri určitej predstavivosti, svojim obsahom a celkovou koncepciou, naplňa ešte jeden rozmer – môže byť návodom na fundovanú diskusiu o danej problematike v komunite aktívnych tvorcov slovenskej praktickej politiky. Posudzovaná práca spĺňa odborné, jazykové a odbornopedagogické kritéria, vnímam ju ako prínos do procesu skvalitnenia výučby politológie v rámci verejnej správy, resp. skvalitnenia odbornej úrovne slovenskej politológie ako takej.

Predstava o mužskosti a ženskosti (alebo naopak) je prítomná v každej kultúre. Nájdeme ju vo folklóre, obradoch, v mytológii a pod. Na druhej strane stereotypizácia a hodnotová stupnica sú v rôznych kultúrach rôzne, tak ako sú rôzne úlohy muža a ženy v spoločnosti. Tieto úlohy sú spravidla reglementované a reglementácia sa spravidla stereotypizuje a vytvára sa schéma: *správne/nesprávne*. Podobne sa formuje aj politické správanie na báze rodových rozdielností, kde stereotyp plní úlohu programového správania sa. Svojou prácou, v ktorej akcentuje téma pochopenia rodovej rovnosti a rozdielnosti, ponúka autorka študentom dobrú príležitosť oboznámiť sa s hľadáním odpovedí v dosahu rodovej témy.

Peter Juza
Katedra politických vied
Fakulta sociálnych vied UCM v Trnave